

P
I

M
E

STELLA HARASEK

Ä

A
I

T
A
M
M
I

N
E

Stella Harasek

PIMEÄ AINE

tammi

80 VUOTTA

HELSINKI

© Stella Harasek ja Tammi 2023
Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä
ISBN 978-952-04-2680-4
Painettu EU:ssa

Intro

Poikaystävä tajuaa heti tulleensa jätetyksi.

Merkkejä on ollut ilmassa koko kesän. Varpun levottomuus, vetäytyminen omiin juttuihinsa. Varpu ei ole halunnut enää lähteä hänen perheensä mökille, vaikka rakastaa ränsistynyttä laituria ja perheen puolihullua koiraa, joka luulee olevansa orava ja yrittää kiipeillä puihin. Poikaystävä on saanut mennä ilman Varpua.

Poikaystävä on tottunut siihen, ettei ymmärrä Varpua. Se käyttäytyy kuin ei oikeastaan edes haluaisi tulla ymmärretyksi. Kuin ymmärretyksi tuleminen ei olisi tärkeää.

Alussa se oli ollut yksi niistä asioista, joista poikaystävä oli eniten Varpussa pitänyt.

Mökiltä palattuaan poikaystävä on tunnustellut kummallista tunnelmaa ja yrittänyt ehdottaa jotain keventävää toimintaa, leffan vuokraamista, keikkaa. He käyvät usein räkäisissä kellarikuppiloissa kuuntelemassa yhtyeitä, jotka soittavat polvet koukussa masentavaa kitararokkia ja haaveilevat levytys-sopimuksesta. Suhteen alkuaikoina Varpun ikä ei ollut riittänyt paikkoihin, joissa poikaystävä kävi ystäviensä kanssa, joten keikoista oli tullut tavallaan yhteinen harrastus, vähän kuin kävisi raveissa lyömässä vetoa lupaavien tulokkaiden puolesta.

Mutta Varpu ei ole kiinnostunut keikoista tai mistään muustakaan. Se haluaa vain olla. Siitä olisi pitänyt arvata. Varpu ei

lähtökohtaisesti halua olla yksin ajatustensa kanssa. Se tekee melkein mitä tahansa välttääkseen sellaisen tilanteen.

Niin: poikaystävällä ei ole aavistustakaan siitä, mitä Varpu on tehnyt sillä aikaa, kun hän on ollut mökillä. Ei ole tullut puheeksi. Poikaystävä on antanut Varpun hautoa ja keskittynyt omiin asioihinsa, tulevaan syksyyn, alkaviin opintoihinsa.

Ja nyt: Varpun ilme.

Poikaystävä on herännyt eteisestä kantautuvaan kolahdukseen, ja kun Varpu avaa makuuhuoneen oven, hän tietää jo.

Kolme vuotta. Sohvilla makoilua ja tonnikalapastaa, ruttuun nussittuja lakanoita, leffailtoja, mökkireissuja ja aamuun valvottuja öitä, niitä keskinkertaisia keikkoja.

Kai se oli ollut onnea, tai jotain sen tapaista, niin kauan kuin sitä kesti.

Kutsutaan sitä vaikka rikostarinaksi

Varpu oikoo hississä vaatteensa ennen kuin nostaa katseensa ja kohtaa peilikuvansa. Tukka hapsottaa eilisellä poninhännällä, mutta tilanne ei ole ollenkaan niin paha kuin voisi olla. Itse asiassa se on melko sama kuin aina.

Ulko-ovi aukeaa hitaasti, kuin ei olisi vielä täysin hereillä. Varpu astuu kadulle, joka sekini näyttää yhä samalta, raemmalta vain ilman yön ja humalan pehmeää huurua. Aurinko on korkealla, vaikka on vielä aikaista.

Varpu on viettänyt yön baarista löytämänsä tyypin luona. Ei ole kertonut nimeään, eikä sitä ole kyselty. Hän on nukkunut muutaman levottoman tunnin ja lähtenyt heti herättyään, saatuaan sen minkä on halunnut. Ulospääsyn. Lipun pois.

Tavallaan on ihan sama kertooko hän poikaystävälle vai ei. Olennaista on, että Varpu on rikkonut jotain, mitä ei voi korjata. Enää tarvitsee kertoa: tähän tämä päättyy.

Olihan se kuitenkin jotain. Ensirakkaus sentään.

Mitä sellaisesta voi sanoa?

Että alussa rakkaus oli vastaus? Sitten siitä tuli kysymys, eikä sama vastaus enää käynyt. Siitä oli vähitellen tullut vastaus johonkin toiseen kysymykseen.

Hän oli tehnyt päätöksen jo viikkoja sitten mutta jostain syystä halunnut vielä odottaa. Ehkä hänen oli pitänyt ensin tottua ajatukseen. Tunnustella sitä, varmistaa että se on todellinen.

Eroon ei ole mitään varsinaista syytä. Ei vain ole enää mitään varsinaista syytä olla yhdessä.

Myös kolme vuotta sitten Varpu oli etsinyt ulospääsyä, ja silloin se oli tullut poikaystävänsä muodossa. Ehkä siksi on katkottava tämä viimeinenkin säie, viimeinen yhteys paikkaan, jonne ei ole tarkoitus palata.

Varpu ajattelee kesää, joka on sekin melkein ohi. Olo on kevyt, lähes irtonainen, kuin olisi sysännyt auton liikkeelle ja seuraisi kuinka se vierii kohti jyrkännettä. Inari oli sanonut, että oikeasti autot eivät räjähdä pudotessaan kuten elokuvissa. Ne vain muuttuvat rysähdys rysähdykseltä viritetyistä koneista metalliromuksi ja sinkoutuvat tulikuuma kappaleina rotkoon.

– Mistä muka tiedät, Varpu oli epäillyt, sillä hän oli juuri saavuttanut iän, jossa oli tajunnut tulleen koko elämänsä ajan isosiskonsa huijaamaksi.

– Isä kertoi, Inari oli vastannut, sanonut sen jotenkin erityisen omahyväisesti, tiennyt ärsyttävänsä Varpua sillä tavoin vielä enemmän.

Varpu ostaa kioskilta askin valkoista Marlboroa. Kyllästyneen näköinen mies ei kysy papereita vaan lyö summan kassaan, työntää vaihtorahan tiskille ja kääntää innottoman katseensa seuraavaan.

Ulkona on taas kuuma kuin kesä ei tajuaisi päättyä.

Varpu onkii askista tupakan ja sulloo loput kangaskassiinsa. Kassissa on tavanomainen varustus: muistivihko, joka on aina sama, ja kamera, joka vaihtelee. Joskus hän kuljettaa mukana isän vanhaa kinokameraa ladattuna mustavalkoisella filmillä, toisinaan kirpputorilta ostettua pokkaria, jolla on helppo kuvata erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa eli toisin sanoen pahaa aavistamattomia ihmisiä. Mekaanisella järjestelmäkameralla kuvaaminen aiheuttaa melkein aina reaktion, mutta tavallisesta pokkarikamerasta ei piittaa kukaan. Ei edes poikaystävä, josta otetut, vähän vahingossa onnistuneet kuvat

olivat osa ennakkotehtävää, jolla Varpu valittiin pääsykokeisiin ja lopulta satojen hakijoiden joukosta siihen kouralliseen, joka aloittaisi tänä syksynä opiskelun valokuvataiteen linjalla. Se tuntuu yhä täysin käsittämättömältä, jonkinlaiselta täpärältä pelastukselta. Hänellä ei ollut minkäänlaista varasuunnitelmaa, ei aavistustakaan mitä olisi seuraavaksi tehnyt, jos ei olisi saanut opiskelupaikkaa.

Mukana on nyt pokkari, joka on viettänyt yön kassissa nimetömäksi jääneen tyyppin lattialla. Yöstä ei ole yhtään kuvaa. Ei ole tapahtunut mitään kuvaamisen arvoista, vaikka omalla likaisella tavallaan yö on jakanut historian kahtia, aikaan ennen tätä ja aikaan tämän jälkeen.

Suljettuaan asunnon oven poika oli kysynyt laitetaanko musiikkia. Varpu oli miettinyt hetken, nyökännyt. Huonokin musiikki olisi parempi kuin kiusallinen hiljaisuus. Poika oli etsinyt soitettavaa niska punehtuneena, aavistanut ehkä itsekin kuinka paljon valinta paljastaisi hänen tilannetajustaan. Stereoista oli kajahtanut radiosta tuttu renkutus, huokaileva naisääni, kertosaäkeessä räppäävä mies, taustalla tikittävä konebiitti. Ihan sama. Ei Varpu ollut tullut sinne musiikkia kuuntelemaan.

Varpun ainoa muistivihko on musta, vahakantinen ja sisältää pääasiassa listoja. Listat ovat melko epämääräisiä, mutta niillä on tarkoitus, ne jäsentävät holtittomasti sinkoilevat ajatukset. Niistä voi myös tarkistaa asioita, vähän kuin varmistaisi kompassista sijainnin ja oikean suunnan. Useimmat listat liittyvät musiikkiin:

Hankittavat levyt.

Parhaat lähtöbiisit.

Biisit, joita kuunnella silloin kun tekee mieli lakata olemasta, vaikei varsinaisesti haluakaan kuulla.

Pääsykokeissa oli kysytty mitä Varpu oli yrittänyt sanoa sillä, että oli vastannut osaan kirjallisista ennakkotehtävistä lainauksella lempikappaleistaan.

– Että musiikki määrittää maailman reunoja, Varpu oli vastannut ja tajunnut vasta myöhemmin hävetä sietämättömyyttään. Sellaiseen patetiaan hän oli sortunut, ryhtynyt oman elokuvansa päähenkilöksi. Taidelukio oli ollut täynnä niitä, baskeripäisiä tyttöjä, jotka suodattivat joka tunnekuuhunsa jonkin naurettavan lyriikanpätkän läpi, suttasivat päiväkirjojensa kansiin lauseita kuten *this is the end, beautiful friend*.

Ei tietenkään ollut Jim Morrisonin syy, että hänen sanoitukseensa oli valjastettu pateettiseen päähenkilöyteen.

Joka tapauksessa.

On totta, että musiikki määrittää kaiken. Se osa oli ollut totta. Olisi pitänyt vain keksiä omaperäisempi ja tarkempi tapa kuvata se. Tarkoitus oli ollut ilmentää *ulkopuolisuutta*, mikä on kutakuinkin vastakohta maailmankaikkeuden keskipisteeksi asettuvalla päähenkilöydelle. Morrison oli saattanut olla sitä harvinaista lajia, joka liikkuu sujuvasti molemmilla tasoilla.

Varpu oli lapsuudenkodista muuttaessaan perinyt vanhempiensa vinylilevyt, jos sitä voi kutsua perimiseksi, että hän oli sen enempää kyselemättä pakannut mukaansa levyt, joihin kukaan ei ollut koskenut vuosiin, ihan koko kokoelman Nina Simonesta Leonard Coheniin. Monika oli luultavasti ollut siitä vain helpottunut.

Poikaystävä oli kantanut levyt autosta kolmanteen kerrokseen ja antanut Varpun säilyttää niitä olohuoneen seinää vasten, sillä hän piti musiikista, olkoonkin että ”musiikista pitäminen” on ilmaisu, jota on vielä vaikeampi antaa anteeksi kuin lyriikoiden väärinkäyttöä ja runotyttöilyä.

Surkeat ja yhdentekevät albumit Varpu oli vaihtanut levykaupoissa kiinnostavimpiin, ja sen jälkeen niitä oli tullut lisää. Pääasiassa vanhoja, käytettyjä levyjä, jotka maksoivat vähemmän kuin uudet, mikä oli sinänsä hupaisaa, sillä vanhat levyt sisälsivät parempaa musiikkia.

Muistivihko sisältää listoja myös asioista, jotka ovat totta. Kuten:

1. Musiikki on keino sietää todellisuutta.
2. *Niin* olisi pitänyt sanoa siellä pääsykokeissa.
3. Oli miten oli. Uusi elämä alkaa nyt.

Alut on helppo tunnistaa

Valo saa silmät räpyttelemään.

Hiljaisuudesta päätellen poikaystävä on lähtenyt luennolle herättämättä Varpua. Ehkä kostoksi, vaikka ensijärkytyksestä toivuttuaan poikaystävä olikin päättänyt, että heitä oli kohdannut eron sijaan kriisi.

– Siis mikä kriisi?

– Minunko se pitäisi tietää, poikaystävä oli vastannut nostamatta katsettaan tenttikirjasta.

Ehkä poikaystävä ajattelee, että jos hän teeskentelee ettei mitään ole tapahtunut, Varpu unohtaa eroajatuksen ja kaikki jatkuu ennallaan.

Varpun pitäisi siis olla koulussa. Sen sijaan hän makaa sohvalla ja yrittää tulla tajuihinsa. Olo on nahkea ja krapulainen tavalla, jota sohvalla nukkuminen teettää. Suihkuun ei ole aikaa, puhdas t-paita ja hampaiden pikaharjaus saavat riittää. Kymmenen tehokasta sekuntia, purskutus. Varpu pyyhkii vaahdon suupielestään, kiristää löystynyttä poninhäntäänsä ja ajattelee, että kyllä se siitä. Se oli ollut isän vakiovastaus kaikkeen, toistunut niin usein että lauseen oli lopulta kuullut mielessään, vaikkei isä olisi sanonut sitä ääneen tai ollut edes paikalla.

Läkähdyttävä kosteus tulvahtaa vastaan pihalla. Koko yön kestäneen sateen jälkeen on taas kuuma. Miksi elokuu kestää joka vuosi niin julkean kauan?

Varpu astuu kadunkulman leipomoon, huutaa ovelta hei vaikka ketään ei näy. Pieneen tilaan on ahdettu muutama pyöreä pöytä, joista yhteen on jäänyt kuppi ja sanomalehti. Lasivetriiniin osuu valo, joka kimpoaa kaikkiin suuntiin.

Varpu ottaa pinosta päällimmäisen pähvikupin ja lorottaa siihen kahvia.

– No huomenta.

Myyjä tulee takahuoneesta kuivaten käsiään pyyhkeeseen. Varpu ei tiedä hänen nimeään, mutta hän kuuluu kalustoon. Hänet on mahdoton kuvitella mihinkään muualle kuin tänne, nostelemaan berliininmunkkeja vitriiniin, mutisemaan hiekkasta, joka kulkeutuu sisään asiakkaiden kenkien mukana ja joka on lakaistava pois monta kertaa päivässä ihan kuin hänellä ei olisi mitään muuta tekemistä.

– Jännittääkö?

Varpusta munkkinainen jostain syystä pitää ja muistaa kaiken mitä Varpu hänelle kertoo, kuten sen, että tänään on Varpun uuden elämän alku, ensimmäinen koulupäivä, joka kuulostaa ja oikeastaan myös tuntuu melko samalta kuin ihan ensimmäinen koulupäivä ikuisuus sitten.

– Vähän, Varpu sanoo.

– Hyvin se menee.

Varpu puristaa hymyn.

– Kunhan menee.

Hän on odottanut tätä koko kesän, mutta nyt päässä surisee sama sähköinen lumisade kuin televisiossa silloin, kun hän pienenä heräsi sohvalta lähetyksen jo päätyttyä ja tunsi yhtäkkisen yksinäisyyden piston kuin kaikki olisivat lähteneet avaruuteen ja jättäneet hänet maapallolle yksin.

Radio rätisee tiskin takana. Kate Bushin vanha biisi alkaa soida. Sen tunnistaa heti melodiasta, joka junnaa sireenin lailla laukkakompin päällä.

Varpu astuu kuvastudion hämääseen hengästyneenä, hiki valuen norona selkäranka pitkin. Ensimmäisen vuoden opiskelijat istuvat riveiksi järjestetyissä taittuoleissa ja näyttävät jotenkin epäilyttävän ryhdikkäiltä, ryhmältä ihmisiä, jotka ovat tulleet ajoissa paikalle. Varpu tekeytyy näkymättömäksi, livahtaa sisään ja istahtaa taaimmaisen rivin reunaan. Tuolin jalka kirskahuttaa niin kovaa, että kaikki ympärillä istuvat kääntyvät.

Tämähän alkaa hyvin.

Hän ei halua kohdata kenenkään katsetta, tuijottaa intensiivisesti siipitatuointia edessään olevassa niskassa. Siipitatuointiksi se on siedettävä. Ylimmät sulat jäävät kirkkaankeltaisen siilitukan alle.

Kuluu tunti, kaksi. Varpu torkkuu silmät puoliummessa ja miettii, millä tekosyyllä kehtaisi karata. Joku on puhunut studion edessä niin kauan, ettei kukaan jaksakaan enää kuunnella. Ihmiset liikahtelevat levottomasti, tuolit natisevat. Juuri silloin ikuisuuden kestänyt kuivakka puheenvuoro loppuu ja jotain vihdoinkin tapahtuu.

Epämääräinen lauma ihmisiä nousee eturivistä, kääntyy ja asettuu jonkinlaiseen riviin kuvastudion eteen. Kun ensimmäinen astuu esiin, selvittää kurkkunsa ja esittäytyy, Varpu tajuaa, että tässä on koulun henkilökunta. Jotkut vaikuttavat vilpittömän innostuneilta, toivottavat tervetulleeksi ja hymyilevät kannustavasti. Yksi räpyttelee silmiään kirkkaassa spottivalossa ja kertoo olevansa itsekin uusi talossa. Käsi- kirjoittamista opettava nainen ei peittele vilkuiluaan kellon suuntaan, ihan kuin hänellä olisi sata muuta paikkaa, joissa olisi mieluummin.

Rivistä astuu nuoren näköinen mies, jonka hiljaisesta äänestä kantautuu studion perälle vain yksittäisiä tavuja. Jokin hänessä saa Varpun havahtumaan.

– Kuka tuo oli, Varpu kuiskaa vieressään istuvalle tyypille. Pipopäinen poika ravistaa päätään sen näköisenä, ettei ole edes yrittänyt kuunnella.

Vain joitakin viikkoja sitten he olivat kaikki täriseet pääsykokeissa ja olisivat antaneet sahata kätesnä irti tylsällä kirveellä, jos se olisi taannut, että heidän nimensä olisi sisäänpäässeiden harvalla ja valitulla listalla.

Kuka sitä paitsi käyttää pipoa helteellä?

– Vielä kerran, tervetuloa taloon!

Tilaisuus on ohi. Varpu ojentelee puutuneita jäseniään ja katselee yhä miestä valkoisessa t-paidassa, tummien hiusten alta vilkkuvia korvarenkaita. Mies viittoo jollekulle, huutaa jotain, mutta studio on täyttynyt kakofoniasta, eikä Varpu saa vieläkään selvää hänen äänestään.

– Mitä tapahtuu, pipopää havahtuu kolinaan ympärillään. Varpu kohauttaa olkapäitään.

Mies on lopettanut huitomisen ja siirtynyt ovensuuhun odotamaan kollegoitaan. Kaiuttimissa kiertänyt sähkö soi yhä korvissa. Varpu ravistaa päätään, mutta humina ei lopu.

Kahvio on täynnä mustaksi värjättyä tukkaa, paksuja muovikehyksisiä silmälasia, nenissä ja kulmissa roikkuvia renkaita. Joku on kääriytynyt tikattua päiväpeittoa muistuttavaan kauhutanaan. Monta roudarin näköistä nuorta miestä haalistuneissa farkuissa ja Converseissa, kaikilla sama välinpitämätön ryhti, kuin ne vain kuluttaisivat aikaa odotellessaan jonkin alkavan. Tulee mieleen festarit, eikä sitten kuitenkaan: Kaikki ovat selvin päin, tunnelma on odottava ja jollain tapaa keskittynyt. Kaikki ovat täällä jotain tarkoitusta varten, jopa ne roudaria muistuttavat.

Varpu suoristaa ryhtinsä ja yrittää näyttää siltä, että tietää mikä se tarkoitus on.

Puheensorinan läpi erottuu musiikki, joka kantautuu raolleen olevasta ovesta. Varpu yrittää nähdä pimennettyyn tilaan mutta erottaa vain projektorin valon ja valkokankaalla pyörivän liikkeen. Kuin salaseura. Kate Bushia kuunteleva salaseura. Kappale on sama, joka soi aamulla leipomossa.

Tila on hieno, rosainen. Entisen tehtaan rakenteet on jätetty näkyviin, ristikot ikkunoissa, massiivisina kohti kattoa kohoavat pylväät. Kahvion vieressä on kirjasto, jonka metalliset ritilähyllyt nousevat useiden metrien korkeuteen. Ylimmille hyllyille ei yletä ilman tikkaita.

Varpu ei muista pääsykoepäivistä mitään tästä, pelkän puristuksen vatsanpohjassa. Puristuksen tilalla on nyt kihelmöinti, joka kuplii koko kehossa.

Helle on muuttunut hautovaksi.

Varpu pysähtyy kirjakauppaan ostamaan uuden kalenterin, erottaa hyllyjen välissä pilkahduksen kirkkaankeltaista siilitukkaa ja tekee valinnan nopeasti, ettei joutuisi päättämään tervehtisikö vai ei. Nahkakantinen kalenteri on tyylikäs mutta melkein tuplasti kalliimpi kuin yksinkertainen pahvikantinen, johon hän päätyy.

Levykaupan kohdalla jälleen sama Kate Bushin kappale vyöryy kadulle saakka, mikä alkaa tuntua niin kummalliselta yhteensattumalta, ettei se voi olla enää sattumaa.

Aurinko paistaa vielä, mutta taivaalle on kertynyt mustia pilviä. Varpu on melkein perillä, kun ne puhkeavat ja vesi romahtaa niskaan. Hän juoksee viimeisen korttelin puristaen kangaskassia rintaansa vasten.

Mainoksiin eteisen lattialla ilmestyy märkiä täpliä, kun Varpu astuu niiden yli. Sade rummuttaa ikkunoita, televisio seisoo mykkänä nurkassa. Ilma seisoo, matto on rutussa kuin joku olisi lähtenyt kiireellä. Poikaystävä on toivottavasti mennyt katsomaan mitä tahansa niistä asunnoista, joiden ilmoitukset Varpu oli ympyröinyt häntä varten pihan paperiroskiksesta ongitusta asuntoliitteestä.

Varpu polvistuu lattialle levysoittimen eteen. Albumi, jota hän etsii, on ihme kyllä säästynyt levynvaihtovimmalta ja löytyy seinää vasten nojaavasta nivaskasta viimeisten joukosta.

Neula laskeutuu nitkahtaen vinyylin pintaan ja vaimea rahina jää voimistuvan rummutuksen alle.

Do you wanna hear about the deal that I'm making?

You, it's you and me.

Hämärä laajenee nurkista ja Varpu makaa selällään välittämättä siitä, että jättää märän läikän mattoon.

Uni alkaa näin: Olohuone on täynnä ilmapalloja, joista kuuluu kumisia ääniä niiden liikahdellessa toisiaan vasten. Se muistuttaa musiikkia. Varpu katselee näkyä lumoutuneena, kunnes kuulee jotain muuta, jonkinlaisen maiskahduksen, joka saa hänet kohottamaan päänsä lattialta. Inari istuu hänen takanaan, jauhaa purkkaa ja tuijottaa Varpun yli televisiota, jonka kuva välähtelee ilman ääntä. Inari puhalttaa purkasta kielensä kärkeen kuplan, poksauttaa sen ja alkaa puhalttaa purkkapalloa, joka venyy ja venyy, kunnes sen pitäisi poksahduttaa Inarin kasvoille, mutta sen sijaan se irtoaa *plop* Inarin suusta ja kohoaa hitaasti ilmapallojen sekaan. Varpu näkee sen hidastettuna, kuin elokuvakohtauksessa, jossa kamera liikkuu normaalinopeudella ympärillä venyvän ajan läpi, eikä ole enää varma ovatko katossa kumahtelevat pallot ilmapalloja lainkaan vai ovatko ne kaikki purkkaa. Kaunis ajatus, kuvottava toteutus, juuri sellainen lahja, jonka voisi saada siskolta syntymäpäivänään.

Pallot alkavat kohota kuin katto nousisi, ja niin se nouseekin, hajoaa suuriksi kappaleiksi ja avaa olohuoneen avaruuteen. Seinät loittonevat, korvissa tuntuu paine ja Varpu tajuaa putoavansa, painovoima vetää häntä lattian mukana maapallon keskipisteeseen. Varpu hapuilee vaistomaisesti Inaria, joka on kadonnut pallojen mukana jonnekin kieppuvaan pimeyteen.

Plop.

Katto on paikallaan. Nihkeät vaatteet ovat liimautuneet ihoon, ja Varpu huomaa tärisevänsä vilusta. Sade takoo yhä ikkunaan, sen rytmi on muuttunut maaniseksi. Taivas on musta ja kiiltävä.

Play. Pause. Stop. Repeat.

Daniel ehtii sisään juuri ennen kuin raskaat pisarat alkavat rummuttaa kuistin kattoa.

Hän pudottaa avaimet lipaston päälle, antaa laukun liukua olaltaan lattialle ja kävelee kengät jalassa keittiöön sulkemaan auki jääneen ikkunan. Liedellä kuorittuja perunoita kattilaan lasketussa vedessä, tiskipöydällä lappu, jossa lukee Mian oikealle kallistuvalla käsialalla: *Laita mut tulelle.*

Hälinä kaikuu yhä päässä.

Ensimmäiset työpäivät loman jälkeen olivat olleet petollisen rauhallisia, rakennuksessa oli vaeltanut henkilökunnan lisäksi vain jokunen väsynyt opiskelija viimeistelemässä kesäprojekteja. Tänään talo oli pelmahtanut täyteen ihmisiä, puhelin oli soinnut taukoamatta ja Daniel oli muistanut, miksi oli pitänyt sitä äänettömällä koko viime kevään.

Pekkonen, aamulla opettajainhuoneessa, nostattamassa tunnelmaa:

– Ollaanko me valmiit? *Ollaanko me valmiit?*

– Ei, Danielia vastapäätä istunut Niina Nervander oli sanonut lakoniseen tapaansa.

Daniel sytyttää kaasulieden ja sulkee silmänsä.

Hän ei ole valmis.

Hän olisi tarvinnut kesälomansa perään toisen loman toipuakseen siitä ensimmäisestä.

Alkukesä: viimeiset roikkuvat rästityöt, muutamat pakolliset juhlat joissa oli näytettävä naamaansa, yritettävä muistaa ihmisten nimet ja olla tappamatta ketään.

Juhannusviikon alussa heidän perheensä oli aloittanut joka-kesäisen maakuntakiertueensa, jota he markkinoivat viisi-vuotiaalle tyttärelleen ja vähän itselleenkin lomaseikkailuna, vaikka sen tärkein tai oikeastaan ainoa tavoite oli pitää tädit ja serkut tyytyväisinä seuraavaan kesään saakka.

Loppukesän Daniel oli hikoillut auringon paahteessa, periaatteessa juuri kuten oli suunnitellutkin, sillä tarkoitus oli saattaa ikkunaprojekti loppuun ja aloittaa terassin rakentaminen. Suunnitelma oli kuitenkin mennyt uusiksi, kun talon eteläpäädyn maalipinta, joka oli uusittu vain pari vuotta sitten, oli alkanut kuplia ja halkeilla helteessä. Daniel ei tiennyt oliko vika ollut maalissa vai maalarissa. Joka tapauksessa se oli pakko korjata heti. Hän oli kaapinut maalin pois ja aloittanut alusta, ollut tarkempi ja huolellisempi, antanut jokaisen kerroksen kuivua kunnolla ennen seuraavaa. Kolme ohutta kerrosta kermanväristä pellavaöljymaalilla. Nyt hän muistaa väristä käydyn keskustelun. Munankuori, Mia oli sanonut. Mitä? Se sävy on munankuori, ei kerma.

Ja niin oli koittanut elokuu, alkavan lukuvuoden valmistelu ja sitten opetuksen alku, johon kesä tuntuu aina päättyvän, vaikka helle jatkuisi. Mieli siirtyy syksyyn, ryhtyy lohkomaan aikaa numeroituihin viikkoihin ja lokeroimaan asioita niihin jotka on pakko tehdä, niihin jotka haluaisi tehdä ja niihin jotka voi jättää tekemättä eikä kukaan huomaa.

Vesi alkaa kiehua. Daniel kääntää liekkiä pienemmälle ja tuntee värinän taskussaan.

– No pääsettekö?

Erkka on yhä lomalla ja ilmeisesti niin raukea, ettei jaksa tervehtiä tai muodostaa kokonaisia lauseita. Runkkari.

– Minne, Daniel kysyy veljeltään ja samalla muistaa.

Rapujuhlat. Jo toisen kerran Erkan luona. Isä oli päättänyt luovuttaa tradition seuraavalle polvelle, ja Erkka ja Liisa olivat

ottaneet sen vastaan. Kenellekään ei ollut tullut mieleen, että Danielin ja Mian piha olisi vähintään yhtä hyvä paikka juhlien järjestämiseen, mutta se oli kirvellyt vain hetken. Kokoonkutsujan rooli sopii Erkalle paremmin, se on sellaisessa hyvä. Sitä paitsi Erkan ja Liisan piha ei ole loputon rakennustyömaa. Ne eivät ole edes yrittäneet rakentaa mitään itse ja juuri siksi niillä on valmis terassi eikä kasa sateessa lahoavaa lautaa.

– Tuleeko Oskarin porukat?

– Tulee tietysti.

– Äiti ja isä?

Erkka naurahtaa ja Daniel kuulee, kun se käynnistää auton ja radio menee päälle.

– Voisiko niitä jotenkin estää?

Monta samanaikaista kuvaa ryöppynä, vuosilta jolloin rapujuhlat oli pidetty mökillä. Tulitikun hämärässä hehkuva tulpää, isän kyyristynyt selkä kiukaan edessä. Köysi, jolla Daniel sinkoa itsensä kalliolta järveen veljiensä perässä, veden äkkikylmyys, vastarannalle kaikuvat huudot.

– Totta kai mekin tullaan.

Ikään kuin muuta vaihtoehtoa olisikaan.

– Hyvä, Erkka sanoo, lähettää terveisiä tytöille ja lopettaa puhelun odottamatta vastausta. Erkka on samanlainen kuin isä, puhelimessa hoidetaan asioita, ei kysellä kuulumisia. Niiden aika on sitten ensimmäisen snapsin jälkeen, tai myöhemmin, pienemmällä porukalla saunassa.

Daniel nostaa kannen kattilan päälle, kävelee olohuoneeseen ja laittaa *Revolverin* soimaan. The Beatlesin tuttuudessa on jotain maadoittavaa. Ensin *Taxmanin* sahaavat riffit ja Harrison mikin takana, sitten *Eleanor Rigbyn* polveilevat jouset.

Hän vajoaa sohvalle, potkaisee kengät lattialle ja nostaa jalat sohvapöydälle. Hetki tässä, ennen kuin Mia tulee päiväkodista Isan kanssa ja alkaa pysäyttämätön tapahtumaketju nimeltä ilta.

Onko aina oltava jotain asiaa

Auringon lämmittämä iho kohooa kananlihalle aulan viileydessä. Värikalvoilla peitetyt studiovalot osoittavat kohti kattoa ja neonehoitoisessa hämärässä Varpu tajuaa, että tämä tapahtuu hänelle, hän on tosiaan täällä. Olo on ohut kuin valo voisi loistaa suoraan hänen lävitseen.

Selässä reppu kuin koululaisella, kamera pakattuna mukaan jonkinlaiseksi turvaksi, vaikka valokuvauskurssit alkavat vasta myöhemmin. Päässä soi vuosien takainen hammastahna-mainos, *taa-taa-taa puhdistaa, raa-raa-raa raikastaa*. Mistä sekini tuli.

Tänään hän on sentään oikeassa paikassa kutakuinkin oikeaan aikaan. Hän seuraa muita ja yrittää tavoittaa sen version itsestään, jonka kouluun hakiessaan oli nähnyt: jotenkin varmemman, viileämmän. Sellaisen, jonka kämmeniin ei kiho hiki pelkästä ajatuksesta, että pitäisi saada aikaan jotain taiteellisesti kunnianhimoista.

Jatkuva vyöry vieraita kasvoja, nimiä ja yksityiskohtia jotka menevät sekaisin. Tutustumisbileitä, peruskursseja, aikatauluja, loputtomasti aikatauluja, joista osa jaetaan paperille printattuna ja loput pitää vain muistaa.

Sokkeloisen rakennuksen loputtomat käytävät, työtilat ja luokat, raskaan kaluston liikutteluun tarkoitettu hissi, joka kolisee kerrosten välillä. Joka oven takana uusia auloja ja

epämääräisiä sohvaryhmiä, maalin tahrinmaa betonia ja metallipintaa. Joissakin tiloissa läikkyä luonnonvaloa, toisissa ikkunat on peitetty tai niitä ei ole. Kaikkiällä tärpätin, vanerin, kipsin haju.

Seinillä sikin sokin valokuvia, maalauksia, puisilla pyykkipojilla ripustettuja grafiikkavedoksia. Yhdellä käytävällä on ääni-installaatio, jonka matalat taajuudet kumahtelevat kehon läpi. Varpu sulkee hetkeksi silmänsä. Tällainen maailma. Se on ollut täällä koko ajan.

Ylempien vuosikurssien opiskelijat tunnistaa tavasta, jolla ne keskittyvät omiin juttuihinsa, nostavat ehkä katseensa tuntiesaan tulokkaiden kauhistuneen tuijotuksen ja jatkavat sitten tyyneästi mitä ikinä olivatkaan tekemässä.

– Oletko tulossa vai menossa, kuuluu Varpun takaa, kun hän vitkastelee ensimmäisen kerroksen aulaan ja tutkii ilmoitustaululle kiinnitetyjä näyttelyjulisteita. Täyteen lastatun rullakon takaa kurkottaa polkkatukkainen poika.

– En ole ihan varma, Varpu sanoo.

– Aaa sä oot ykkösiä, muut meni tuonnepäin, poika sanoo ja nyökkää rappukäytävän suuntaan. – Mutta voit tietysti tulla mun assariksi.

Poika hymyilee. Kaunis, Varpu ajattelee, yrittää itsekin jotain hymyn tapaista ennen kuin väistyy rullakon tieltä ja lähtee ryhmänsä perään.

Nähdessään valokuvataiteen opiskelijat koolla ensimmäistä kertaa Varpu tajuaa olettaneensa, että heitä yhdistäisi jonkinlainen kaltaisuus, mutta joukko on sattumanvarainen, kuin joku olisi kerännyt kadulta kourallisen suunnilleen samanikäisiä nuoria. Yksi totisen oloinen tyyppi, jolla on nutturalle sidottu pitkä tukka, vaikuttaa muita vanhemmalta. Hän seisoo kädet taskuissaan eikä pälyile muiden lailla ympärilleen.

– Sauli, hän sanoo ja nostaa kättään, on tietysti se rohkea joka aloittaa esittelykerroksen.

”Miksi hän ajattelee tätä nyt? Sen täytyy johtua krapulasta, se tekee hänestä huokoisen. Läpi pääsee kaikenlaista. Ajelehtivia kuvia. Paikkoja, joissa hän on ollut ja joihin ei ole tarkoitus palata. Avaruudessa kieppuvaa romua.”

www.tammi.fi

84.2

ISBN 978-952-04-2680-4